

τοντάκις πλείονες ὁμοιοκαταληκτοῦντες στίχοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ἀλλ' οἱ Ἑρασμῖανοὶ λέγουσιν ὅτι ἐν τῇ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων προφορᾷ αἱ φωναὶ τοῦ ι βλάπτουσι τὴν εὐφωνίαν, ὅθεν πιθανὸν γίγνεται, ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἄλλως πως προῦφερον τὰ στοιχεῖα. π. χ. ὁ 1049 στίχος τοῦ Αἰσχύλου *Ἀγαμέμνωνος*.

πείθοι' ἄν εἰ πείθοι' ἀπειθείης δ' ἴσως

Ἐννέα ἔχει φωνάς τοῦ ι κατὰ τὴν τῶν νῦν Ἑλλήνων προφορὰν. Εἶναι ὅμως ἀδύνατον—λέγουσιν—, ὅτι τόσον περήφημος ποιητὴς θὰ ἔκαμε τοιοῦτον κακόφωνον στίχον· ἐπομένως τὸ η, ει, οι, δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκφωνηθῶσιν ὡς τὸ ι.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τοῦτο τὸ ζήτημα.

Δ'.

Εὐφωνία.

Ἐν τῷ *Προμηθεῖ* τοῦ αὐτοῦ Αἰσχύλου ἀναγινώσκομεν τοῦτον τὸν στίχον (103)·

πῆμ' οὐδὲν ἔξει· τὴν πεπρωμένην δὲ χρῆ,

ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἑρασμῖανικὴν προφορὰν

πέμ' οὐδὲν χέξει· τὴν περωμένην δὲ κχρέ

δέκα περιέχει φωνάς τοῦ ε. Ἄρα εἶναι ἀδύνατον, ὅτι ὁ Αἰσχύλος ἔπλασε τοῦτον τὸν στίχον! Ἐπομένως τὸ η δὲν ἐδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν φωνὴν τοῦ ε.

Ἄς περισκεπτώμεθα καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ. Κατὰ τὴν ἑρασμῖανὴν προφορὰν τὸ

λ, 560. *Ἐκπάρλως ἤχθηρε· τειν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθηκεν*

(*ἐκπάρλως ἔκχθηρε· τειν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθεκεν*)

ἐννέα ἔχει φωνάς τοῦ ε,

λ, 604. *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακλεΐην*

(*τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Χερακλεΐην*)

δέκα ἔχει φωνάς τοῦ ε,

λ, 622. *δεδμήμεν, ὃ δὲ μοι χαλεποὺς ἐπετέλλετ' αἰθλοῦς*

(*δεδμέμεν, χο δὲ μοι κχαλεποὺς ἐπετέλλετ' αἰθλοῦς*).

ὁμοίως δέκα φωνάς ἔχει τοῦ ε,

μ, 34. *εἰσέτε καὶ προσέλεκτο καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα*

(*χεῖσέτε καὶ προσέλεκτο καὶ ἐξερέεινεν χέκαστα*)

ἐνδεκα ἔχει φωνάς τοῦ ε,

μ, 90. *ἐξ δὲ τε οἱ δειραὶ περιμήκειες· ἐν δὲ ἑκάστη*

(*χέξ δὲ τε χοὶ δεῖραὶ περιμέκειες· ἐν δὲ χεκάστη*)

δώδεκα ἔχει φωνάς τοῦ ε.

Ἐπομένως κατὰ τὸ ἴδιον τῶν Ἑρασμῖανῶν ἐπιχείρημα κανεῖς τούτων τῶν στίχων δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ καλοῦ τινος ποιητοῦ, ἢ δὲν εἶναι δυνατόν, ὅτι τὸ η εἶχε τὴν φωνὴν τοῦ ε.

Τοιαῦτα οὖν ἐπιχειρήματα περὶ τῆς εὐφωνίας, θεμελιωθέντα ἐπὶ ἀτομικῶν θεωριῶν καὶ παραμερίσαντα τόσον τὸν ἔξω κόσμον, ὅσον τὰ τῆς ἱστορίας

τεκμήρια, δὲν ἀποδεικνύουσι τίποτε, ἢ δίστομα παρέχουσιν ὅπλα.

Οὕτω καταδικάζει ἑαυτὴν ἡ ἑρασμῖανὴ προφορά. Καὶ οὐδὲν θαυμαστόν· διότι τὸν Ἑρασμὸν ἐξηπάτησεν εἰς τῶν γνωρίμων του, καθὼς ὁ Vossius τὸ μαρτυρεῖ. Δηλαδή Ἑρρίκος τις μὴ ἀγνοῶν ὅτι ὁ Ἑρασμος εἶναι πολὺ μὲν ἐλαφρόπιστος, ὑπερβολικῶς δὲ καινόσπουδος διηγῆθη αὐτῷ (ὅπερ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐφ' εὔρεν), ὅτι σοφοὶ Ἕλληνες ἀφικόμενοι εἰς τὰ Παρίσια ἀλλέως προφέρουσι τὰ Ἑλληνικὰ ἢ οἱ ἐν τῇ Δύσει, ἐκφωνοῦντες τὸ β, η, αι, οι ὡς μπέτα, ἔτα, αἰ, οἰ, κ.τ.λ. Ὁ δὲ Ἑρασμος ἀκούσας ταῦτα εὐθὺς συνέγραψε διάλογον περὶ τῆς ὀρθῆς προφορᾶς, ἵνα νομισθῇ αὐτὸς ὁ ἐφευρετὴς ταύτης τῆς (τῷ ὄντι γελοιώδους) προφορᾶς. Ἀλλ' ὕστερον μαθὼν τὴν ἀπάτην, οὐδέποτε μετεχειρίσθη αὐτήν.

Πέστησι.

I. ΤΕΛΕΥΣ.

ΑΙ ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΒΙΟΙ ΗΓΕΜΟΝΙΑΙ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλ. 298.)

—ooo—

Ε'.

Ἐὰν ἡ θεία πρόνοια εἶχε πλάσει ἐν ταῖς παραδουναβίοις Ἡγεμονίαις μυθιστοριογράφον ὡς τὸν Walter Scott ἢ τὸν Fenimore Cooper, ὁποίας πλουσίας περιγραφὰς δὲν ἤθελε παράσχει εἰς τὴν φαντασίαν του ἡ ποικίλη αὕτη χώρα! Κειμένη μεταξὺ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ βαρβαρότητος καὶ τοῦ ἐν τῇ Δύσει πολιτισμοῦ εὐρίσκει ὡς πρὸς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὰ ἦθη παράδοξόν τι ὅπερ ματαίως ἤθελεν ἀναζητῆσαι τις πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ φύσις πολλὰ διεπράξατο ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις. Πρὸς τί λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τόσον ὀλίγα ὑπὲρ τῆς φύσεως ἢ μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ; Πρὸς τί ἀπαντᾶται παρὰ τὰς ἀφθόνους ἀρώσεις ἐν Μολδαυτῇ ἢ ἔρημος; Καὶ ὅμως ἡ ποικιλία τῆς ἐν ἐκείναις ταῖς λίαν ἐκτεταμέναις πεδιάσι ἄγρας ἐστὶ μεγίστη· λαγωοὶ πέρδικες, ὄρτυγες, σκολόπακες, ἄγριοι ἄλεκτρονες κτλ. κτλ. . . . Ζῶσιν ἐν αὐταῖς, καὶ πληθύνονται τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον οἱ Μολδοβλάχοι, ὀλίγον ἐπιτηδεύοντες τὴν ἐν πεδιάσι θήραν, ἐπιφυλάττουσι τὰς μολυβδίνους βολὰς κατὰ τῶν ἀρκτων καὶ τῶν ληστῶν. Πολλάκις δὲ μυριάδες ὠτίδων ἵπτανται ταῦτοχρόνως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐκπλήκτου θηρευτοῦ, ὅπερ ἀναμνησκαὶ τὰς ἐν Ἀμερικῇ πολυαρίθμους ἀγέλας βουβάλων, καὶ τὰς πολυαρίθμους ομάδας δορκάδων τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἐρήμων.

Τὰ ζῶα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπεύκοντα εἰς νόμον, ὅστις ἐστὶ τὸ μόνον ἐνστικτὸν τῆς συντηρήσεως, πορεύονται κατὰ στρατίαν, ὥστε καὶ τὰ μικρότατα ἔντομα, ὡς π. χ. εἰδός τι μυρμηκῶν καθίστανται τοῖς προσπελάζουσι τοσοῦτον ἐπίφοβα, ὅσον καὶ τὰ μέγιστα τῶν τετραπόδων.

Πολλάκις ἐν Μολδοβλαχίᾳ καθορᾷ τις τὸν οὐρανὸν αἴφνης καὶ παραδόξως πῶς σκοτιζόμενον. Μέλαν, σκιερὸν νέφος διέρχεται ὑπὸ εὐδιότατον οὐρανὸν μετὰ παραδόξου καὶ καταπληκτικοῦ θορύβου, συγκαίμενον ἐξ ἀκρίδων, αἵτινες κατὰ τὴν ἱερὰν Γραφὴν ἀπετέλουν τὴν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐβδόμην πληγὴν. Πάρχυντα δὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις τίθενται εἰς κίνησιν, κρίζουσιν, ἀνάπτουσι πυρὰ, πυροβολοῦσι, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνουσιν ἐνίοτε ὠθοῦσαι τὸ νέφος μέχρι τῆς ἐρήμου, ἐνθα καταπίπτει σχηματίζον ἐπὶ τῆς γῆς ἕνα καὶ ἡμισυ πόδα ἀκρίδων· ἀλλ' ὁπόθεν καὶ ἂν διέλθῃ οὔτε χλίην οὔτε δένδρα καταλείπει. Ἐὰν τότε τὰ ἔντομα ταῦτα καταθέσωσι τὰ ὡὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἱ νεοσσοὶ ταχέως ἐκκολλάπτονται, καὶ εἰ καὶ στεροῦνται πτερῶν, οὐδὲν ὅμως κωλύει τὴν πορείαν αὐτῶν. Αἱ ἀκρίδες παρακολουθοῦνται ὑπὸ ἐρυθρῶν κοσσύφων, ὡς αἱ ἀγέλαι τῶν βουβάλων ὑπὸ λεόντων, αἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῶν βομβούντων νεφῶν παραδίδονται εἰς ἀνηκούστους ἐξελιγμούς καὶ παράφορον σφαγὴν.

Ἡ ἐπιπονωτέρα δὲ ἄγρυ, ἡ τῶν ἄρκτων ἀγαπᾶται πολὺ καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Μολδοβλάχοις. Ὁ κύριος Billecoeq βεβαιῶν ὅτι ἀπῆντησε κατὰ τὰ Καρπάθια ὄρη οὐκ ὀλίγους ὀροφύλακας, ὧν ἕκαστος ἠδύνατο νὰ ἐγκυχᾷται ὅτι κατέλειπεν εἰς τὰς ἄρκτους πλέον τῶν ἐξήκοντα λιτρῶν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως ἀπαλλαγείς τοῦ βάρους τούτου, ἡσθάνετο ἐκυτὸν ἐλαφρότερον, εὐδιαθετώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντα τὴν εἰς τὴν θῆραν ἐπάνοδον.

Αἱ ἄρκτοι θηρεύονται μόνον εἰς τὰ ὄρη. Ἄλλως τε ὁ κύριος Vaillant, ἰδρυτὴς τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ γαλλικῆς σχολῆς, εἶπεν ὅτι ἡ ὠραιότης τῆς Ρουμουνίας εὐρίσκεται εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὅστις ἴδῃ μόνον πεδιάδας δὲν δύναται νὰ εἴπῃ «Εἶδον τὴν Ρουμουνίαν.» Ἐὰν ἡδυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν κύριον Vaillant εἰς τὰς κατὰ τὰ ὄρη Buteejii περιοδίας του ἠθέλομεν φαντασθῇ ὁποῖας μεγαλοπρεπεῖας ἐπεσώρευσεν ἡ φύσις ἐπὶ τῶν γραφικωτάτων τούτων ὁρέων, τὰ ὅποια ἡ γεωγραφία τοῦ Βάλδης λέγει ἀνεξερεύνητα.

Αἱ περιοδίαί γίνονται συνήθως ἐξ' ἀμαξίας ἢ καροτέζας, ἥτις εὐρύχωρος οὖσα εἶναι στερεῶς κατασκευασμένη, ἵνα ἀνθίσταται εἰς τὰς τυχόν συμβαινούσας συμφορὰς ἕνεκα τῶν μόλις κεχαργμένων καὶ μὴ λιθοστρώτων ὁδῶν. Ὀκτὼ ἢ δέκα ἵπποι ζευγόμενοι ὁδηγοῦνται ὑπὸ δύο ἀμαξηλατῶν, αἵτινες ἐπ'

αὐτῶν τῶν ἵππων ἱππεύουσιν, εὐστροφοὶ ὄντες κατὰ τε τὴν πτέρναν, τὴν μαστίγα καὶ τὴν φωνήν.

Τὸ ἔνδον τῆς ἀμαξίας ταύτης κοσμοῦσι στρώματα κεκαλυμμένα ὑπὸ Περσικοῦ τάπητος καὶ ἀποτελοῦντα μετὰ τῶν παρ' αὐτὰ προσκεφαλαίων, ἄνετον ἀνάκλιντρον. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τσιθούκια, καπνὸς, καφές καὶ πολυειδεῖς ζωοτροφίαι, ἔθεν εὐάρεστοι εἰσὶν αἱ τοιαῦται περιοδίαί, εἴτε νυκτεριναί, εἴτε ἡμερήσιοι, ὑπὸ φαινὸν οὐρανὸν καὶ καθαρὸν αἶρα.

Ὅταν ὁ περιηγητὴς παρατηρήσῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ συστάδα δένδρων, ἅτινα διὰ τῆς σκιᾶς τῶν καλύπτουσι δροσερὰν κρήνην, ἵσταται αὐτόθι, ἀνάπτει ξηροὺς τινὰς κλώνας καὶ κατασκευάζει μόνος τὸν ἐν Ἀνατολῇ πολυθρόλλητον καφέ. Πολλάκις δὲ ἡ καροτέζα διέρχεται πόλιν ἢ κωμόπολιν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἢ τὴν πρωΐαν περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅτε θυρίδες οἰκιῶν τῇδε κἀκεῖσε ἀνοίγονται. Καὶ ποῦ μὲν ἵσταται βογιάρος, κρατῶν τὸ τσιθούκιον διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ τὸν καφέ διὰ τῆς ἑτέρας, ποῦ δὲ νεάνιδες προσφέρουσι γλυκόν, τὸ ὅποιον μετὰ τοῦ τσιθουκίου καὶ τοῦ καφέ κατέχει τὴν πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν ἔξεων τῆς Ἀνατολῆς καὶ προσφέρεται ἐκάστοτε μεθ' ὕδατος.

Αἱ ἱστορίαι τῶν ληστῶν ἐν Μολδοβλαχίᾳ περιέχουσι συνήθως περιηγήσεις· ἡ δὲ ληστεία ἐστὶν ἄμεσος συνέπεια τῶν κακῶν ἀρχῶν καὶ τῆς μεγάλης ταλαιπωρίας, εἰς ἣν ὑποβάλλονται αἱ ἐργατικά τάξεις. Οἱ λησταὶ διωργανίζοντο κατὰ συμμορίας, κατέφευγον εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐφορολόγουν τοὺς βογιάρους. Τινὲς μάλιστα τούτων ἀπέκτησαν εὐκλείαν τινα, οἷον ὁ Bujos, ὁ Basile, ὁ Kirjali καὶ ὁ Jiau, πολλοὶ δὲ ἐνωθέντες τὸ 1831 μετὰ τῶν ἐκεῖσε ἐταιριῶν ἀνδρείως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπολέμησαν.

Ἡ ληστεία πολὺ ἠλαττώθη ἐν Μολδοβλαχίᾳ. Εἰς τῶν ἀφωσιωμένων τῇ πατρίδι πολιτῶν, αἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς δυσσεβεῖς τούτους, ἐστὶν ὁ λοχαγὸς Maghiero, μέλος τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1848 προσωρινῆς ἐν Βουκουρεστίῳ κυβερνήσεως. Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος στρατιωτικὸς, ἐπίσης ἐπίφοβος εἰς τοὺς λησὰς καὶ εἰς τὰς ἄρκτους τῶν Καρπαθίων, προσήνεγκε τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας, δι' ὧν ἀπέκτισε μεγίστην δημοτικότητα.

Μετὰ τοὺς ληστὰς τὰ γραφικώτατα ἀντικείμενα καὶ τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα εἰσὶν ἴσως αἱ βουκόλοι καὶ αἱ πόλεις, ἐν οἷς ἀνευρίσκει τις τὴν ἀπλοικότητα ἐκείνην τῶν ἡθῶν καὶ τὴν ὁμορον τῇ ποιήσει εἰλικρίνειαν, ἥτις καταγοητεύει τοὺς ἀναγινώσκοντας τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ ποιήματα.

Οἱ ἐν Τρανσυλθανίᾳ βουκόλοι ἔχουσι πολὺ διάφορον χαρακτῆρα. Οἱ mokani (1) παχέα ὑποδήματα

(1) Σημαίνει τὸν βουκόλον.

ὑποδεδημένοι, καὶ δορὰς ζώων περιβεβλημένοι ὀδηγοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐφιπποὶ ἀναριθμήτους ἀγέλας, καὶ οὕτως ἀφικνοῦνται διὰ τῶν ἐρήμων μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀσίας. Ἡ τῶν ὑφασμάτων χρῆσις τυγχάνει ἄγνωστος αὐτοῖς. Ἀφωσιωμένοι παιδιόθεν εἰς τὴν διαφύλαξιν τῶν ποιμνίων, πολλοὶ τούτων ἀγνοοῦσι τὰ τῶν οἰκημάτων πλεονεκτήματα, καὶ κοιμῶνται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὡς ὑπὸ σκηνήν. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις στοιχειωδεστέραν ζώην τῆς τῶν ἀνδρείων Τρανσυβανῶν βουκόλων. Οἱ δὲ δεσπότης τῶν ποιμνίων παρακολουθοῦντες ἐφιπποὶ ἐπαγρυπνοῦσι τὰ τε ζῶα καὶ τοὺς ποιμένας.

Ἐν τῷ ὁρογραφικῷ μέρει τοῦ περὶ Ρουμουνίας σοφοῦ συγγράμματος, ὁ κύριος Vaillant διέγραψε χαρακτηριστικὰς τινὰς ὁρέων. « Ἦτο, λέγει, ἡμέρα Κυριακὴ, » « ὅτε εἰσπρόχόμεθα εἰς τὴν Πισσάδαν ἐμπροσθεν » « στρατοῦ νεανίδων, αἵτινες ἔχουσαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς » « λῆς στάμνας πλήρεις ἰδαίων βατίων παρηκολούθουν ταχέως ἡμᾶς, καὶ τοὶ πεζοὺς ὄντας, ἄδουσαι » « παιδρῶς ἐρεϊνὰ ἄσματα. Ἡ Ἀνίκη ἐστὶ νεαρά καὶ » « φυσίγναθος· ἡ Μαριόρα ἔχει ὠραίους ὀφθαλμοὺς » « καὶ ἀνάστημα, ἀλλ' ἡ χροὺα τοῦ προσώπου κλίνει » « πρὸς τὸ ὠχρόν· ἡ Σάρτα ἀπ' ἐναντίας ἤθελεν εἶναι » « ὄντως ὠραία, ἐὰν ὁ πυρετὸς δὲν ἐγκατέλειπεν » « αὐτῇ τὴν συνήθη ὠχρότητα· μόνη ἡ Μαριόρα γυμνοὺς ἔχει τοὺς πόδας, ἀλλὰ παχεῖς καὶ ἐρυθροὺς, » « ὡς αὐτὰ τὰ βατία. Ἀπασαὶ εἰσὶν ἐνδεδυμέναι τὰ » « ἐορτάσιμα ἐνδύματα, τουτέστι λευκὸν χιτῶνα κεντητὸν κατὰ τὰς ῥαφάς, καὶ μικρὰν ἐσθῆτα χρυσοκέντητον, ἔχουσαι τὰς κνήμας γυμνάς, ἀλλὰ » « κατὰ τοὺς πόδας πέδιλα ἐξ ἐρυθρᾶς αἰγοβύρτης » « (maroquin) καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἄνθη. »

Ἰδοὺ καὶ τελετὴ ἀρραβώνων ἐν Μολδαυίᾳ ἔτι παραδοξότερα. Οἱ συνεταῖροι τοῦ νέου, μουσικῆς προπορευομένης, παρουσιάζονται πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς νέας καὶ πανδημῶς λαλοῦντες διηγοῦνται αὐτοῖς ὅτι ὁ δεῖνα συνεταῖρος συνήντησε κατὰ τὴν θήραν « σεμνὸν καὶ σῶφρον ζῶον », ἀλλ' ὅτι τὸ ζῶον διέφυγε, οἱ δὲ συνεταῖροι τοῦ θηρευτοῦ ἀναζητοῦσι τὰ ἔχνη αὐτοῦ καὶ μάλιστα παρὰ ταῖς οἰκοδεσπόταις.

Οὗτοι, σοβαρῶς ἐπὶ ἀνακλίντρου καθήμενοι, λέγουσιν ὅτι ἀγνοοῦσι ποῦ εὕρεσκαται τὸ ζῶον καὶ παρουσιάζοντες τὴν γρατῆαν μητέρα ἐρωτῶσι. « Μήπως ἐστὶν αὕτη; » « Ἡ αὕτη; » δεικνύοντες βραχένην θερραπαινίδα. Οἱ συνεταῖροι ἀνακράζουσι. « Τὸ ζῶον, » « τὸ ὁποῖον ἀναζητοῦμεν ἔχει μαλλία χρυσαῖα, ὀφθαλμοὺς ἰέρκους, ὀδόντας μαργαρίτας καὶ χεῖλη » « ἐρυθρόλευκα, ἀνάστημα λεκίνης, λάρυγγα καλὰ » « μου καὶ λακμὸν κύκνου ». Μετὰ τὴν περιγραφὴν ταύτην δὲν διστάζουσι πλέον οἱ γονεῖς, ἡ δὲ νεῆνις ἐξέρχεται τοῦ γειτνιαζόντος δωματίου, καὶ πάραυτα ἀνταλλάσσονται οἱ δακτύλιοι τῶν μνηστήρων. Ὁ γά-

μος τελεῖται ἐν ὠρισμένῃ ἡμέρᾳ καὶ οἰκίᾳ, ἐνθα ἔρχονται οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ μνηστήρος, οὗς παρευθὺς οἱ περὶ τοὺς γονεῖς τῆς νέας φαίνονται ὅτι συλλαμβάνουσι καὶ ἀπάγουσι δεσμίους πρὸς τοὺς γονεῖς, οἵτινες ἐρευνῶσι τὸ αἷτιον τῆς ἀφίξεως αὐτῶν. Οἱ αἰχμάλωτοι λέγουσιν ὅτι ἔρχονται πρὸς πόλεμον παρακολουθούμενοι ὑπὸ στρατοῦ. Πάραυτα δὲ ἐκάτερα τὰ μέρη συνδιαλλάττονται καὶ ἅπαντες ἀθρόοι ἔρχονται πρὸ τοῦ μνηστήρος, ὅστις ἐμφανίζεται ἐπὶ ἵππου ἐθωμανικὴν σκευὴν περιβεβλημένου, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκούονται τῇδε κἀκεῖσε αἱ φωναὶ νίκη! νίκη!

Εἴτα ἡ τελετὴ τοῦ γάμου τελεῖται ἐν τῷ ναῷ. Στέφανα ἐκ λευκοσιδήρου ἄνθεσι κεκοσμημένα τίθενται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκάστου τῶν συζύγων, ὡς σύμβολα τῆς πατρικῆς καὶ μητρικῆς ἀρχῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ τάπητος ἐνθα ἵστανται οἱ μνηστῆρες εἰσὶν ἐρριμμένα λεπτά τινα, ἵνα μάθωσιν οὗτοι ὅτι ὀφείλουσι νὰ προτιμήσωσι τὴν οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν τοῦ πλούτου. Τέλος μετὰ λαμπάδων, περιέρχονται τρεῖς ἐντὸς τοῦ ναοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν κάρυα καὶ λεπτοκάρυα, ἐν εἶδει τραγημάτων πίπτουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν παρευρισκομένων.

Σ.

Οἱ Μολδοβλάχοι πρεσβεύουσιν, ὡς εἶπομεν, τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν θρησκείαν. Ἀκολουθοῦντες δὲ τὰ δόγματα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, καὶ μεταλαμβάνοντες κατὰ ἅγιον Βασίλειον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, διαφέρουσιν οὐχ ἥττον κατὰ πολλὰ τῆς καθολικῆς, ἀποστολικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Ὁ κλῆρος ἀποτελεῖ ἐπίσημον μέρος τοῦ μολδοβλαχικοῦ πληθυσμοῦ, ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις μοναστηρίων, ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶ καθιερωμένα (inquinata) εἰς τὰς ἰσχυράς κινήτητας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ Σινᾶ, τῆς Ἱερουσαλῆμ, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας, τῆς Θεσσαλίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Πωγωνιανῆς. Τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων ταύτων εἰς οὐδένα ὑπόκεινται δημόσιον φόρον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς καθιερώσεως μάλιστα αὐτῶν χορηγοῦσιν ἐτήσιον εἰσόδημα εἰς ᾧ ὑπόκεινται κοινότητος· διοικεῖται δὲ ἕκαστον ὑπὸ ἡγουμένου ἔχοντος βαθμὸν ἀρχιμανδρίτου.

Οἱ μοναχοὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας εἰσὶν οἱ τὰ μάλιστα πάντων νηστεύοντες. Τὰ λεγόμενα κατὰ τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ὑπερβαίνουσι πᾶσαν ἀλήθειαν. ὄντες οὗτοι δέκα περίπου χιλιάδες εἰσὶν ἐπίσης ἀνδρεῖοι καὶ ἐνεργητικοί, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι παρέσχον ταῖς ἐταιρίαις ἰσχυροὺς στρατιῶτας. Ὁ μολδοβλαχικὸς λαὸς ἀκολουθεῖν ὡς πρὸς τὴν νηστείαν, τὸ παράδειγμα τοῦ κλήρου τοῦ νηστεύει ἕκαστὸν δέκα ἡμέρας κατ' ἔτος, μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς καθ'

ἐκάστην τετάρτην καὶ παρασκευὴν νηστείας, καὶ φυλάττει 150 περίπου ἡμέρας.

Ὁ ταλαίπωρος ἡμεμέριος τῶν χωρίων οὐδόλως διακρίνεται τῶν ἐνοριτῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνδεδυμένος, καλλιστεγὴς, ὡς οὗτοι, τὸν ἀγρὸν τοῦ καὶ ὑφίσταται τοὺς αὐτοὺς φόρους. Ἡ παιδεία αὐτοῦ ἐστὶν οὐδὲν ἥττον περιωρισμένη, ἢ τὰ πρὸς τὸ ζῆν μέσσα « Ἀρκεῖ, λέγει συγγραφεὺς τις Βλάχος, ὁ κύριος » Ἠλιάδης, ν' ἀναγινώσκη μόνον τὰ ἐντυπα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, εἰάν δὲ κατὰ τύχην δύναται νὰ » ἢ γράφῃ ν' ἀναγινώσκη χειρόγραφα, τοῦτο θεωρεῖται πολυτέλεια. Ὁφείλει μόνον νὰ λειτουργῇ καὶ » νὰ διδάσκῃ τὸ εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ, » ὅπως ἔχει, ἄνευ ἐρμηνείας ». Ἀλλ' ἐν τῇ περιωρισμένῃ αὐτοῦ σφαίρᾳ ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς ποτίζεται ἀείποτε διὰ τῶν ναμάτων τοῦ Εὐαγγελίου, δι' οὗ καὶ μόνου κρατύνει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ ἐμπνέει τῷ ποιμνίῳ τοῦ τὸ διακὰς θρησκευτικὸν αἶσθημα.

Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μοναστήρια κατέχουσι σχεδὸν τὸ πέμπτον τῶν μολδοβλαχικῶν γαιῶν. Μὴ ὑποκείμενα δὲ εἰς δημοσίους φόρους ἡδυνήθησαν νὰ διασπασθῶσι καὶ ν' ἀποκτήσωσιν ἴδια κτήματα. Τὰ πλεῖστα χρονολογοῦνται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, οἰκοδομηθέντα πρὸς τινα σκοπὸν, σχεδὸν ἀείποτε φιλόανθρωπον. Ἡ φιλοξενία λίαν ἐπιδαφιλεύεται ἐν ταῖς μολδοβλαχικοῖς μοναστηρίοις. Προσθετέον ἄλλως τε ὅτι ἡ ἀρετὴ αὕτη ἐστὶ κοινὴ ἀδιακρίτως πᾶσι τοῖς μολδοβλάχοις. Ὁ περιηγητὴς δύναται νὰ διαμείνῃ δωρεάν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἐν ταῖς ἐκείσε μοναστηρίοις, οὔτε πόθεν ἔρχεται διερωτώμενος, οὔτε τίς ἐστίν, οὔτε τί λατρεύει, ἀλλ' ἔχων πάσας τὰς δυνατάς περιποιήσεις.

Αἱ ἀναρίθμητοι γαῖαι ἀναμφιβόλως, αἱ ἀφαιρούμεναι ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων ἐν Μολδοβλαχίᾳ, δεικνύουσιν ἑλλειψιν περὶ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ταύτης· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ζητήματος τούτου ἐπιμαρτυροῦμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς καὶ πάντες οἱ σπουδάζοντες καὶ περιελθόντες τὰς παραδουναβίους Ἠγεμονίας, τὰς μεγίστας ὑπηρεσίας τὰς παρεχομένας ὑπὸ τούτων τῶν μοναστηρίων.

Οὐδεὶς ἀπαντᾷ ἐν Μολδοβλαχίᾳ, ὡς ἐν Γαλλίᾳ ὠραίας βασιλικὰς ὁδοὺς καὶ ἀνὰ πᾶσαν λεύγαν ἢ καὶ ὀλιγώτερον χωρίον, ξενοδοχεῖα, καταλύματα, ἐνθα ὁ περιηγητὴς διὰ τῶν χρημάτων προμηθεύεται τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα. Τὰ χρήματα, τὰ μόνον ἀπαραίτητα ἐν Γαλλίᾳ εἰσὶν ὅλως ἀνωφελῆ εἰς τὰς ἐρήμους καὶ τὰ ὄρη τῶν χωρῶν τούτων, διότι, πρὸ πάντων κατὰ τὰ ἄγρια στενὰ τῶν Καρπαθίων, ἐν ταῖς ἐρημοτέραις χώραις τῶν Ἠγεμονιῶν ἀπαντᾷ τις μοναστήρια τοιαῦτα, ὡς ἐπίφοβα φρούρια, δυνάμενα τῶν ὄντι ἐν ἀνάγκῃ νὰ ὑπερασπίζωσιν ἑαυτά. Ὅθεν εὐκόλως κατανοεῖται πόσον ἐκτιμῶνται παρὰ τῶν πε-

ριηγητῶν τὰ εὐσεβῆ ταῦτα ἄστυα, ἐνθα εὐρίσκουσιν πᾶσαν ἀνακούφισιν, καὶ πολλάκις μεταξὺ τῶν μοναχῶν ἄνδρας πεπαιδευμένους καὶ τερπνοτάτας συναστροφάς.

Τὰ πλεῖστα τῶν μολδοβλαχικῶν μοναστηρίων κατέχονται ὑπὸ γυναικῶν μοναχῶν· πολλάκις δὲ κυρία τις ἐκ μεγάλης οἰκογενείας διευθύνει τὰς κοινότητας ταύτας. Ἀναφέρεται πρὸς ταῖς ἄλλοις γυνῆτις λίαν διακεκριμένη ἡ ἡγεμονὶς Βραγκοβάνου, ἥτις ἔξοχον ἔχουσα πνεῦμα, θαυμαστὸν κάλλος καὶ κολοσσιαίαν περιουσίαν προετίμησε τὸν ἀποχωρισμὸν καὶ τὰς αὐστηρότητας τοῦ θρησκευτικοῦ βίου ἢ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου· διευθύνει δὲ αὕτη τὸ κατὰ τὰ Καρπάθια ὄρη μοναστήριον Varatica.

Ἡ γραφικωτάτη θέα τῶν μολδοβλαχικῶν μοναστηρίων, κλιμακοειδῶς ἀπάντων διατεταγμένων ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἐκπλήττει τὴν φαντασίαν τοῦ περιηγητοῦ. « Τὸ κατ' ἐμὲ, λέγει, πρῶν τις γάλλος πράκτωρ » ἐν Βουκουρεστίῳ, οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἔξοχον συγκίνησιν ἣν συνεσθάνομην, ὅτε μετὰ πολυήμερον δεινὴν ὁδὸν πορίαν ἀφικόμενος περὶ τὴν » πρῶτην ὥραν τῆς πρωῒας εἰς τὸ ἐν Μολδαυίᾳ μέγα » μοναστήριον τοῦ Ἀγαπίου μετὰ διπλῆς φρουρᾶς » ἱππέων, προσεκλήθην παρὰ τῆς εὐσεβοῦς ἡγουμένης ἵνα κατευθυνθῶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἐνθα ἐτελείτο ἡ περὶ τὸν ὄρθρον λειτουργία. Αἱ ἡδύφωνοι » ψαλμωδίαί τῶν καλογραιῶν, τὸ ἔξοχον κάλλος » τινῶν, ἡ λάμψις τῶν φώτων ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀγγελικῶν φωνῶν κατὰ τὰς ὥρας ταύτας τοῦ » ὕπνου, πάντα ταῦτα μὲ συνεκίνησαν οὕτω παραδόξως, ὥστε ματαίως ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐζήτουν » νὰ καταπεισθῶ ὅτι δὲν ἐνυπνιαζόμην. Ἐν τούτοις » αἱ συμπαθητικαὶ καὶ ὠραῖαι αὗται καλογραῖαι ὑπόκεινται εἰς αὐστηροτάτους κανόνας. Πολλάκις » τῆς νυκτὸς ἐγείρονται τοῦ ὕπνου ἀπέρχονται ἀείποτε καθ' ὁρισμένην ὥραν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν » νυκτερινῶν προσευχῶν. »

Ἡ χρῆσις τῶν κωδώνων τυγχάνει ἄγνωστος εἰς τὰς κοινότητας ταύτας· ἐγείρονται δὲ τοῦ ὕπνου αἱ καλογραῖαι ἀκούουσαι τὸν διὰ σιδηρᾶς σφύρας ἀποτελούμενον ἥχον ἐπὶ λεπτῆς σανίδος, ἣν ἐκάστη τούτων κατὰ σειρὰν κρούει. Ὁ κατὰ τι μουσικὸς οὗτος ἥχος, ἀντηχῶν σφοδρότατα καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *Τόκα*· ἅπασαι δὲ αἱ ἐν ταῖς μοναστηρίοις καλογραῖαι εἰσὶν ὄντως ἔξοχοι μουσικοὶ ἐπὶ τῆς τόκας.

Ζ'.

Ἡ φιλολογία, ἥτις κατὰ τὰ ἐλεύθερα ἔθνη τῆς Δύσεως ἔχει μόνον ἠθικὸν, διδασκτικὸν καὶ διασκεδαστικὸν χαρακτῆρα, καθίσταται ὄπλον ἰσχυρὸν παρὰ τοῖς ὑποκειμένοις λαοῖς. Ὁ τῇ *ρεβέττι* ἔμμος τοῦ ποιητοῦ Mickiewitch, αἱ πραγματεῖαι

τοῦ κυρίου Tomasco ἐν Βενετίᾳ, ὁ τοῦ κυρίου Ἡλιάδου μῦθος ἐν Βουκουρεστίῳ διήγειρον ἐπαναστάσεις. Τὰ ἔθνη, ὧν ἡ ἐθνικότης διαμφοσθητεῖται, οἷον οἱ Φιλλανδοὶ καὶ Ρουμουνοὶ, ἔχουσι τὴν φιλολογίαν ὡς ζῶσαν διαμαρτύρησιν. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις τί ἐξεγείρει ἐν Φιλλανδίᾳ ὡς καὶ ἐν Μολδοβλαχίᾳ καὶ τὸ μικρότερον ἐθνικὸν ἄσμα.

Οἱ Μολδοβλάχοι κατὰ τὸν Σέν-Μάρκον Γιραρδίνον ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν Εὐρωπαίων ὡς Σλάβοι καὶ Ὀθωμανοί· ἐπειδὴ δὲ ἐκυβερνῶντο ἐπὶ ἓνα καὶ ἐπέκεινα αἰῶνα ὑπὸ Φαναριωτῶν Ἡγεμόνων, αἱ ἀνώτεροι τάξεις εἶχον συνειθίσει τὴν Ἑλληνικὴν καὶ μόναι αἱ χωρικοὶ ἐλάλουν ἔτι τὴν ἐγγώριον γλῶσσαν.

Τὸ 1821 ἐκρήγνυται ἐπανάστασις, ἔχουσα ἀρχηγὸν τὸν Βλαδιμιρέσκον καὶ διακρίνεται τῆς ἐταιρίας διὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος ὁ Βλαδιμιρέσκος ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς ρουμουνικῆς ἀνεξαρτησίας· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῦ ἦν ἡ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις ἀποκατάστασις τῶν ἰθαγενῶν ἡγεμόνων.

Τότε ἡ ἐθνικὴ ρουμουνικὴ γλῶσσα ἀνέλαβε παρὰ ταῖς ἀνωτάταις τάξεσι τῶν Μολδοβλάχων τὴν προτέραν εὐνοίαν. Πᾶς τις δὲ κατανοεῖ διὰ τῶν ὀλίγων τούτων ὁποῖαν τινα ἐπιστημότητα δύναται ν' ἀποκτήσῃ, ἡ φιλολογία ἐν χώρᾳ οὕτω πως διακειμένη. Ὁ μολδοβλάχος ποιητὴς γράφων ποίημα ρουμουνιστὶ οὐ μόνον ταῖς γυναῖξιν ἀρέσκει, ἀλλὰ καὶ πατριωτισμοῦ ἔργον πράττει. Τὸ στιχουργεῖν καὶ μάλιστα μετρίως δὲν θεωρεῖται ἐν Μολδοβλαχίᾳ, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, τεκμήριον ὀκνηρίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν μόνον οἱ στίχοι εἰσὶ μολδοβλαχικοὶ, τεκμήριον ἡρωϊκοῦ πνεύματος, εἰς μεγάλα ἔργα διατεθειμένου.

Ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τῆς γλώσσης. Ὀλίγοι τινὲς χιλιάδες κατοίκων διεσπαρμένων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τραϊανικῆς Δακίας, ἥτοι τῆς Μολδοβλαχίας, Βεσσαραβίας, Τρανσυλβανίας, Βουκοβίνας καὶ Βανάτου λαλοῦσι μόναι τὴν διεφθαρμένην λατινικὴν. Οἱ Μολδοβλάχοι ἀξιοῦσιν ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῶν συνεργεῖ πολὺ πρὸς τὴν ποίησιν, λέγοντες ὅτι ἔχει ἀφελέστατον καὶ χαριέστατον ὕψος.

Ἐχω ὑπ' ὄψιν μου οὐκ ὀλίγους μολδοβλάχους ποιητάς, οἵτινες πρὸ ἐξηκονταετίας ἀφθονοῦσι. Τινὲς, ὡς ὁ Ἡλιάδης, ὁ Ἀλεξάνδρης, ὁ Ρωσέτης διαθρυλλοῦνται πολὺ ἐν Εὐρώπῃ. Τὰ ποιήματα αὐτῶν δὲν ἀποτελοῦσιν εἰσέτι φιλολογικὸν μνημεῖον, ἀλλ' εἰδός τι μωσαϊκοῦ, ἐνθα καθορᾷ τις, ὡς ἐν δείγμασι, φιλολογικὸν πνεῦμα.

Ὁ σοφὸς, ἀσιανολόγος Vaillant ἀπαριθμεῖ τοὺς ἐξῆς ἀρχαίους καὶ νέους ρουμούνους συγγραφεῖς. Εὐστράτιος, Δοσίθεος, Πέτρος Μάιος, Cantimir,

Γεώργιος S'incăi, Παῦλος Giorgovici, Cichendela, M. Vacaresco, Ἰωάννης Vacaresco, Πάρις Mumulăno, Scavinsky, Ἀσσάκης, Ἡλιάδης, Carlova, Alexandresco, Băliaco, Negrucci, Donici, Pogor, Bariez Alexandri, Ρωσέτης καὶ Ἀριστίας.

Πλὴν δὲ τοῦ Εὐστρατίου, μεγάλου Λογοθέτου, ὅστις τὸ 1646 συνέταξε κώδικας καὶ τοῦ Δοσίθεου, ὅστις συνέγραψε ἑμμετρον ψαλμὸν, οἱ ἀρχαιότατοι τούτων δὲν ἀναδύνουσι πέραν τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ὁ Cantimir συνέγραψε τὰ Χρονικά, καὶ ὁ Πέτρος Μάιος τὸ περὶ καταγωγῆς, ζῶντες ἀμφότεροι περὶ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τελευταίας ἐκατονταετηρίδος. Ὁ Georges S'incăi ἐκ Σίγκας ἦν τὸ 1753 δόκτωρ τῆς Θεολογίας ἐν Τρανσυλβανίᾳ· συνέγραψε δὲ τὸ μὴ τυπωθὲν περὶ Κοντσοβλάχων σύγγραμμα, οὗ σώζονται δύο ἀντίγραφα, τὸ μὲν παρὰ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Blaj, τὸ δὲ παρὰ τινι μοναχῷ ἐν Ἰασίῳ.

Ὁ Giorgovici, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, συνέταξε πραγματείαν περὶ ἐτυμολογικοῦ. Ὁ Cichendela, ἄλλος Λαμενναὶ κατ' αὐτοῦς, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας, συνέταξε συλλογὴν μύθων μόλις τὸ 1814 δημοσιευθεῖσαν. Ὁ M. Vacaresco ἐποίησε τὰ ὑπὸ τῶν Ἀθιγγάνων ἀδόμενα ἄσματα. Ὁ δὲ J. Vacaresco ἐστὶν ἐν μέρει φιλόπατρις, ἐν μέρει ἐρωτικὸς ποιητής. Ὁ Mumulăno ἐστὶν ἐλεγεριοποιὸς, οὗ τὸ λαμπρότερον τῶν δραμάτων ἐπιγράφεται Στεγαγμοὶ τῆς Ρουμουνίας. Ἀλλὰ τύπος ποιήσεως ἐστὶν ὁ Δανιὴλ Scavinsky, καταγόμενος ἐκ Βουκοβίνας. Ὁ ἄσημος οὗτος καὶ εὐτράπελος ἀνὴρ, ξιφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσταθμότητος τύχης εἰς χημεῖον φαρμακοποιοῦ ἐν Λιέζ τῆς Γαλικίας ἐνόμισε καλὸν νὰ προσθήσῃ εἰς τὸ ὄνομά του τὴν κατάληξιν sky. Συνείθιζε δὲ νὰ λέγῃ ὅτι ἐκαλεῖτο Scavinoff ἐν Ρωσσίᾳ, Scavinemberg ἐν Γερμανίᾳ καὶ Scavinoville ἢ Scavinocourt ἐν Παρισίοις. Ἀπέθανεν ὁμοῦς νέος ἐν Μολδοβλαχίᾳ σφόδρα λυπούμενος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μύστακος του, ὅστις εἶχε πέσει συνεπεῖχ δεινῆς θεραπείας ὑπ' αὐτοῦ τούτου γενομένης, ὅπερ ὀλίγην τιμὴν περιποιεῖ εἰς τὰς φαρμακευτικὰς γνώσεις, ἃς ἀποκτᾷ τις παρὰ τοῖς ἐν Γαλικίᾳ φαρμακοποιοῖς.

Ὁ κύριος Ἀσσάκης ἐποίησε χορωδίας. Παραλείπω τὸν κύριον Ἡλιάδην περὶ οὗ κατωτέρω θέλομεν λαλῆσαι. Ὁ Carlova δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ παραγάγῃ τι, καθότι ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιδύο ἐτῶν. Ὁ κύριος Alexandresco ἐστὶ μυθοποιός· φίλος τῶν ὄντως φιλολογικῶν, ὁ κύριος Băliaco, εὐχαρίστως συντάττει ἑμμέτρους βίους καὶ χορωδίας, καθ' ἃ μᾶλλον ἐπιτυγχάνει. Ἐχω ὑπ' ὄψιν μου τὰς ποιήσεις τῆς χρυσοῦς γλώσσης, ἃς ὁ ἀκάματος κύριος Vaillant ἐπροθυμοποιήθη ἑμμέτρως νὰ μεταγράψῃ. Μεξὰ τῶν ποιημάτων τούτων, ὧν τινὲς εἰσι χαριέ-

στατα καὶ κεινοφανῆ, παρετήρησα ἐν ἐπιγραφόμενον ὁ *Kör Marwiler*.

Ἐν τῷ δράματι *Florica* ἦτοι ἀνθοπωλὶς ὁ κύριος *Negruci* δεικνύει μεγάλην δεινότητα. Ἡ *Florica* ἔχουσα περιδέραϊον ἐκ χρυσῶν νομισμάτων, τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας μελάνιας καὶ ὠραῖον στόμα, ἐστὶ δείγμα τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἀνθοπωλίδων.

Ἰδοὺ καὶ ἕτερος μυθαποιὸς ὁ κύριος *Donici* ὁ δὲ κύριος *Pogor* μετέφρασε τὴν Ἑβραϊκά. Ὁ κύριος *Bariez* συντάττει ρουμανικὴν ἐφημερίδα.

Συνήντησα ἐν Παρισίοις τὸν κύριον *Ροσέτην*, ἀνδρὰ εὐφυστάτον. Ὁ χιτῶν τοῦ εὐδαίμονος δεικνύει τὸ ὕψος τοῦ Ἰδοῦ ἢ ἐννοιά του. Ἦγεμὼν τις ἀσθενῆς ἐλπίζει ὅτι θὰ θεραπευθῇ, ἐὰν ἐνδυθῇ τὸν χιτῶνα εὐδαίμονος ἀνδρός, ἀλλὰ δυσκολεύεται νὰ εὗρῃ τοιοῦτον· μετὰ πολλάς ματαιὰς ἀναζητήσεις ἐπὶ τῆς γῆς τούτης, τῆς ἐν αἵματι καὶ δακρύοις διαδεσβεγμένης, ἀφικνεῖται εἰς τὸ τέρμα κοιλάδος, ἐνθα διάγει ποιμὴν αὐλῶν, φυλάττων τὸ ποίμνιόν του καὶ ἐντελῶς ἐπὶ τοῖς ἐκυτοῦ ἀρκούμενος. Ὁ εὐδαίμων ἀνὴρ εὐρέθη, καὶ πρόκειται ἤδη περὶ τοῦ χιτῶνος του. « Ἀλλὰ, μεγαλειότατε, λέγει ὁ ὑπουργός, μετὰ βαθυτάτης λύπης Σᾶς πληροφορῶ ὅτι ὁ ταλαίπωρος οὗτος, ὁ ἐπὶ τῇ ἐκυτοῦ τύχῃ τοσοῦτον ἀρκούμενος, οὔτε κἂν χιτῶνα ἔχει. »

Ὁ κύριος *Alexandri* μολδαυὸς βογιάρας καὶ ποιητής, συντάκτης περιοδικοῦ τινος συγγράμματος δύο τινὰ καλὰ ἔπραξεν, ἀπηλευθέρωσε τοὺς Ἀθιγγάνους του καὶ ἐδημοσίευσε συλλογὴν δημοτικῶν ᾠσμάτων, λίαν εὐφύως συνημμένων καὶ διατεταγμένων. Εἰς τῶν ἐξορίστων συμπατριωτῶν αὐτοῦ ὁ κύριος *Βοϊνέκος*, ὅστις ἐτελεύτησεν ἐν Παρισίοις, μετέφρασε γαλλιστὶ τὰς *Δόγας* τοῦ κυρίου *Alexandri*. Εἰς τὰ ἀρετῇ ταῦτα ᾠσματα τοῦ μολδαυικοῦ λαοῦ ἀνευρίσκει τις ἐν ἐκάστη στροφῇ ἵχνη τῶν παθῶν αὐτοῦ. Οἱ λησταὶ τοῦ δάσους τῆς Στρούγγας εἰσὶ χωρικοὶ, αἵτινες βεβηρημένοι ὑπὸ τῶν θητειῶν, ἔλαβον ἀνά χειρας τὰ ὅπλα ἕνεκα τοῦ πρὸς τοὺς *Ciokoi* μίσους. Ἐν τῷ ᾠσματι τῶν *Ληστῶν* ληστής τις ἀνακράζει· « Ἡμέτερα τὰ δάση καὶ αἱ κοιλάδες, ἡμέτερα καθότι εἴμεθα νέοι καὶ ἄνδρες. Κωλύσωμεν τὴν διόδον καὶ ἐμποιήσωμεν τρόμον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν *Ciokoi* ! »

Ἡ συλλογὴ τοῦ κυρίου *Alexandri* περιέχει εἰκοσιπέντε δράματα, ὧν τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἰσὶ τὰ ἐξῆς· ἡ *Δόγνα*, ἡ γραῖα *Κλόρτσα*, καὶ οἱ τρεῖς τοξόται. Παρετήρησα οὐχ ἥττον τὸν *Ἀλίου* τοῦ *Βοσπόρου* ἐντὸς τοῦ εὐμήκευς χρυσοκολλημένου ξυλίνου ἀκατίου τοῦ *ἐναέριον δαιμόνιον* (*sbura-torul*), ὅπερ καταδιώκει τὰς νεάνιδας, αἵτινες πορεύονται ἵνα συλλέξωσι χαμηλόμορα· τὴν καταγοητευτικὴν πηγὴν, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ *Δόγνα* δύναιται νὰ δώσῃ μικράν τινα ἰδέαν περὶ

τῆς τραχείας χάριτος τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γραῖα *Κλόρτσα* περιέχει μᾶλλον γερμανικὸν ἢ ἀνατολικὸν ὕφος, καὶ ἀναμιμνήσκει τὸν *Ἀλίου* τοῦ *Goethe* καὶ τὴν ἐπὶ τὴν τοῦ *Mickiewitch*.

Οἱ τρεῖς τοξόται εἰσὶν ἥττον ἀνεπτυγμένοι.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων μολδοβλάχων συγγραφέων οὐδεὶς κατ' ἐμὲ ἐξισοῦται πρὸς τὸν κύριον *Ἡλιάδην*. Τυπογράφος, βιβλιοπώλης, μεταφραστὴς, ποιητής, ἐφημεριδογράφος ὁ κύριος *Ἡλιάδης* ἀνέπτυξεν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Βουκουρεστίου ἀξιεπαινον ἐνεργητικότητα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἐστὶ δημοτικόν. Διὰ τῆς εὐφυΐας, διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ ὁ κύριος *Ἡλιάδης* ὑψώθη ἐν τῇ πατρίδι του εἰς ὕψος, τὸ ὅποιον καταβάλλει καταγωγὴν καὶ περιουσίαν. Μέλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τὸ 1848 προσωρινῆς κυβερνήσεως ἐγένετο μετὰ ταῦτα εἰς τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν ὑπασιπιστῶν τοῦ Σουλτάνου.

Ὁ κύριος *Ἡλιάδης* *Ραδουλέσκος* ἠδύνατο ὥς καὶ ὁ *Mickiewitch* νὰ καθέξῃ ἐν Παρισίοις ὥς πρὸς τὴν παιδείαν ἐξοχὸν θέσιν. Συγγραφέων γαλλιστὶ ὀρθότατα ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις τὸ 1848 ἐξοχὸν πολιτικὸν φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον, *Ἐπομνήματα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ρουμανικῆς ἀναγεννήσεως*, καὶ τὰς *Ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις ἐξορίστου*. Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ συγγράμματι ἀνευρίσκει τις τὸ μῦγμα ἐκεῖνο τῆς λυρικῆς ποιήσεως τὸ τοσοῦτον διακφερόντως προφερόμενον ὑπὸ τοῦ Βύρωνος, μεθ' οὗ ὁ κύριος *Ἡλιάδης* φιλολογικῶς ἴσως ὁμοιάζει. Ὁ Βύρων πλανᾶται ἀναντηρήτως εἰς πολὺ μεγαλείτερον ὕψος, ἀλλ' ὁ μεταφράσας αὐτὸν *Ἡλιάδης* διετήρησέ τι τῆς πικρίας ἐκείνης, ἥτις τὰ μέγιστα ὑψώνει τὴν λυρικὴν ποίησιν.

Ἐν τούτοις ἤθελον ἀπατήσαι πάντας, ἐὰν παρουσιάζον τὸν κύριον *Ἡλιάδην* ὥς ἐντελῶς φιλολογικὸν ἄνδρα, διότι κατ' ἐμὲ οἱ *Ρουμουνοὶ* εἰσὶ πρωτόπειροι. Σπουδάζουσι μὲν ἵνα γίνωσι ποιηταί, φιλόσοφοι, οἰκονομολόγοι κτλ. ὅπως σπουδάζουσι ἵνα ἀπαρτίσωσιν ἔθνος, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἔτι τοιοῦτοι.

Τὰ πεζὰ τοῦ *Ἡλιάδου* συγγράμματα εἰσὶν ἀρκούντως ἰσχυρὰ, ἵνα ὑποστώσι πᾶσαν κρίσιν· συγγραφέων δὲ ἡγνῶει μόνον τὸ « *Γινῶθι σαυτόν.* » Αἱ φιλολογικαὶ γνώσεις καὶ τὰ σπουδαιότατα τῶν συγγραμμάτων του στεροῦνται βάσεων καὶ περιέχουσιν, οὕτως εἰπεῖν, χάσματα ἐντὸς τοῦ μεγάλου κρίκου τῆς διανοίας. Τὸ διακαὲς κίσθημα, τὸ ἀλαζονικὸν ὕφος, οἱ ἀδάμαντες τοῦ νοῦς δὲν ἀναπληροῦσι πάσας τῆς Δύσεως τὰς ἀγχινοίας.

Αἱ *ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις ἐξορίστου* εἰσὶ τεκμήριον τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἐλαττωμάτων τοῦ κυρίου *Ἡλιάδου*. Ἡ ἐν αὐταῖς ἀγανάκτησις ἐστὶν ἐν μέρει λίαν διαρκὴς καὶ μονότονος, ἀλλὰ θελκτικωτάτη, ὁσάκις καὶ ἂν ᾖ εὐτράπελος.

Δὲν παρακολουθοῦμεν τὸν κύριον Ἡλιάδην κατὰ τὰς ἀποδημίας αὐτοῦ, καθότι ἀρκούμεθα ὅτι κατεδείξαμεν καὶ τὸ πνεῦμα τούτου, καὶ οὕτω συνεπληρώσαμεν τὴν μικρὰν ταύτην πραγματείαν περὶ μιᾶς τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερουσῶν καὶ ἥττον γνωστῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Α. Ν. ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ.

Π Ε Ρ Ι

ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

Λ Ε Σ Β Ο Υ (*).

Καλὴν καὶ περισπούδαστον παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν ἢ κατὰ πᾶν ἔτος ἐπιτελουμένη αὕτη ἱερὰ ἐορτή. Πρῶτον μὲν διότι δόξαν καὶ ἔπαινον ἀναπέμπομεν τῷ Ἰψίστῳ, ὅτι κηρύχσεν, ὡς τρεῖς τηλεφεγγεῖς φωστῆρες, ν' ἀναλάμψωσιν εἰς τὸ στερέωμα τῆς ἐκκλησίας οἱ τρεῖς πάνσεπτοι ἱεράρχαι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, οἵτινες δι' ὅλου αὐτῶν τοῦ βίου καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν συγγράμμασι γενναίως ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ τῆς πανταχόθεν πολυεπομένης ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ἐστήριξαν αὐτὴν ἐπὶ θεμελίων ἀκράδαντων καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀσάλευτον καὶ ἀβύχῃ κατέστησαν· δεύτερον δὲ διότι μετὰ τῆς μνήμης τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν συνάψασα καὶ ἡ ἡμετέρα Κοινότης τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὅπωςδὲποτε εὐεργετησάντων τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ εκπαιδευτικὰ αὐτῆς καθιδρύματα, μνημόσυνον ἐπιτελεῖ ὑπὲρ αὐτῶν δημοτελὲς τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς Σ. Ἐφορίας, καὶ τὴν τελετὴν ταύτην τὴν ἐν τῷ διδασκατηρίῳ συνέστησε, ὅπως καὶ τὴν τῆς κοινῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς πρὸς αὐτοὺς ἐκδήλωσιν μεῖζονα καὶ περιφανεστέραν καταστήσῃ, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ καλὰ ὁρμὴν ζωηρότερον ὑποβάλῃ.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν παροισχυμένων ἐνιαυτῶν ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἱεράρχης τὴν ἀντίμακτον θυσίαν προσάγων τῷ Θεῷ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, κηρύσσει τὸ μνημόσυνον καὶ τῆς τελετῆς ἐνῆρχετο, καὶ θερμὰς ὑπὲρ ἁπάντων ἀπέτεινε πρὸς Κύριον εὐχάς· ἐφέτος δὲ αὐτοῦ ἀποδημοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῇ

προσκλησὶ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, προθύμως ἀναδέξατο τὴν πρωτανείαν τῆς πομπῆς ὁ τύχη ἀγαθῇ παρ' ἡμῖν ἐνδημῶν μακαριώτατος πρῶην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ καὶ τῆς Μιτυλήνης εὐκλεῶς ποτε ποιμεναρχήσας, καὶ ἀναμνήσεις ἡδίστας καταλιπὼν τῆς ἐνταῦθα ποιμαντορίας του. Καὶ δὴ πάντων τῶν νενομισμένων ἀνενδεῶς, δότε δ' εἰπεῖν, καὶ πλεοναζόντως, ἐπιτελεσθέντων, καὶ ἁπασῶν τῶν τιμῶν τοῖς μακαρίοις καθιδρυταῖς καὶ εὐεργέταις τῶν φιλεκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ἀποδοθεισῶν, λείπεται ἤδη εἰς ἐμὲ τὸ τελευταῖον νὰ ἐκπληρώσω καθήκον ἐκ τῶν ἐνόντων, τὸν ἐπέτειον δηλ. νὰ εἰπῶ λόγον.

Ἰφθαίλον λοιπὸν καὶ ἐγὼ πρὸς τὰ παρόντα συναρμόζων τὸν λόγον εὐκαιρὸν τι νὰ εἰπῶ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἀπὸ τοῦ ἀκριβοῦς τούτου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὥραίας ταύτης ἐορτῆς ἐξηγήθη, καὶ ὁ δίκαιος ἔπαινος τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἀπενεμήθη, εἰς τὸ τῆς ἀγαθοεργίας χρῆμα δεόντως ἐξετιμήθη, ἐπόμενος δὲ καὶ τῇ γνώμῃ τῇ λεγούσῃ « *Μεταβολὴ πάντων γινέσκει* », οὐκ ἄπο σκοποῦ ἔκρινεν ἐνώπιον ταύτης φιλοκάλου καὶ ἐμφοριθοῦς Ὀμηγύρεως, θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας μου νὰ λάβω πάτριόν τι ἀντικείμενον. Μὴ δέ τις μοῦ ἐπιχλευάσῃ ὅτι περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ πάτρια αἰὲ διατρίβω· διότι ὁ ἄνθρωπος φύσει φίλαυτος ὢν, περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ σφόδρα ἡδεύεται διαμυθολογούμενος. Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς περιχυτολογίας ὀχληρὰς ἐμπέσω περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης καὶ εὐημερίας τῆς Μιτυλήνης τὸν λόγον ποιούμενος, μηδὲ φανῶ ὅτι εἰς πατραγαθίας ἐνασμενίζομαι τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀνδρῶν ἀναποσπάστως ἐχόμενος, προσιλόμην μᾶλλον νὰ ἱστορήσω πλησιεστέραν τινὰ ἐποχὴν, ἔστω αὕτη δυσπραγίας καὶ ἀκλεῆς. Διότι οὐ μόνον τὰ μεγάλα καὶ ἐνδοξα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ τῶν προγόνων ἀξιοσπούδαστα εἶναι καὶ ἀξιαρῆγητα, ὡς ἐκείνα μὲν τὸν ζῆλον ἐγείροντα καὶ τὴν ἁμιλλαν, ταῦτα δὲ διδασκτικώτατον παρέχοντα μάθημα τοῖς ἀπογόνους εἰς τε τὰ παρόντα καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν τύχην.

Μὴ ὑπολάβητε δὲ, Κύριοι, ὅτι καθὼς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ Μιτυλήνη καὶ σὺν αὐτῇ ἡ πᾶσα νῆσος οὐ μικρὸν κατέχει μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ, οὕτω καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους. Αἱ πολιτεῖαι, ὅσῳ μικραὶ καὶ ἂν ᾖναι, ἀνεξάρτητοι μένουσαι καὶ ἰδίαν πολιτικὴν ζωὴν βιοῦσαι, ἔχουσι καὶ ἰδιαίτεραν ἱστορίαν· ἀπολέσασθαι ὁμῶς τὴν αὐτονομίαν καὶ εἰς μέγα τι Κράτος συγχωνευθεῖσαι, συγχέονται καὶ ἀποβαίνουσιν ἄσημοι, ταυτιζομένης τῆς ἱστορίας αὐτῶν μετὰ τὴν τοῦ ὅλου τοῦ Κράτους ἱστορίαν, καθὼς οἱ καταπινόμενοι ὑπὸ τῶν μεγάλων ποταμῶν ῥύακες καταπνύουσιν ἀνώνυμοι εἰς τὸν περαιτέρω ῥοῦν.

Καὶ ὅποια μὲν ἦτο ἡ Μιτυλήνη ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἐφ' ὧν ἔσωζεν ἔτι ἴχνη αὐτονομίας,

(1) Ἡ πραγματεία αὕτη ἀπηγγέλλθη τὴν 30 Ἰανουαρίου 1862 ἡμέραν τῶν τριῶν ἱεραρχῶν ἐν Μιτυλήνῃ ὑπὸ τοῦ πρό πολλοῦ γνωστοῦ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Πανδώρας σχολάρχου Γ. Ἀριστείδου, τελοῦμένης τῆς ἐορτῆς τῆς Ἑλλην. Σχολῆς. Εἶναι δὲ πολλοὺς λόγους ἀξία διὰ τὴν ὑπόθεσιν· διότι πᾶσα ἔρευνα διαλευκαίνουσα τὴν ἡμετέραν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν εὐεργετῇ τὴν ἱστορίαν.